

Українська література (8 клас)

Теми для самостійного опрацювання:

ВСТУП	Художня література як одна з форм духовної діяльності людини. Функції художньої літератури. Багатозначність художнього образу. Різновиди образів (образ-персонаж, образ-символ, словесні, зорові, слухові тощо). Аналіз художнього твору.
УСНА НАРОДНА ТВОРЧИСТЬ <i>Українські історичні пісні</i>	Пісні про звичайну боротьбу козаків із турецько-татарськими нападниками: « Зажурилась Україна », « Та, ой, як крикнув же козак Сірко » (на вибір учителя); про боротьбу проти соціального та національного гніту: « Ой Морозе, Морозенку », « Максим козак Залізник », « Чи не той то Хміль », « За Сибіром сонце сходить » (2 твори на вибір учителя). Образи історичних осіб, лицарів-оборонців рідної землі, створені народною уявою.
Пісні Марусі ЧУРАЙ «Засвіт встали козаченьки», «Віють вітри, віють буйні», «Ой не ходи, Грицю»	Легендарна поетеса з Полтави. Трагічна історія її життя. Пісні, що стали народними. Їхня популярність, фольклорна основа, народнопоетичні образи. <i>Теорія літератури:</i> історичні пісні.
<i>Українські народні думи</i> «Маруся Богуславка»	Героїчний епос українського народу. Різновиди дум (історико-героїчні, соціально-побутові). Кобзарі та лірники – виконавці народних дум (О. Вересай, Г. Гончаренко, М. Кравченко та ін.). Сучасні виконавці: Василь та Микола Литвини, Василь Нечепя. Національна капела бандуристів України. Жанрова своєрідність, історична основа, героїчний зміст дум. Специфічність поетичної форми, ритму. Проблема вибору, душевна роздвоєність Марусі Богуславки між любов'ю до рідної землі та становищем дружини турецького вельможі («Маруся Богуславка»). <i>Теорія літератури:</i> думи.
СВІТ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ Тарас ШЕВЧЕНКО. «Думи мої, думи мої...» (1847), «Ой три шляхи широкії...», «Мені однаково, чи буду...»	Життєпис поета (участь у Кирило-Мефодіївському братстві, арешт, перебування в казематі, заслання). Усвідомлення власної місії поета. Роздуми автора про власну долю, долю України, плинність, скороминущість життя людини на землі, про її долю. <i>Теорія літератури:</i> філософська лірика.
Леся УКРАЇНКА. «Давня весна», «Хотіла б я піснею стати...», «Давня казка»	Життя поетеси, її мужність і сила духу. Потужне ліричне начало, романтичність, волелюбність, оптимізм, мрія і дійсність як провідні мотиви її поезії. Тема гармонійного єднання людини з природою. Ідея вільної творчості, духовної свободи людини. Проблеми і мотиви: роль митця в суспільстві, служіння музі й народові, суть людського щастя, вдячності (ліро-епічна поема «Давня казка»).
Володимир СОСЮРА. «Любіть Україну!», «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»), «Васильки»	Коротко про поета. Патріотичні, інтимні, пейзажні мотиви його творів. Любов до Батьківщини як важливий складник життя людини («Любіть Україну!»). «Васильки» – зразок інтимної лірики. Щирість ліричного самовираження в поезії «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»). <i>Теорія літератури:</i> громадянська лірика, інтимна лірика, пейзажна лірика.

Володимир ПІДПАЛИЙ. «...Бачиш: між трав зелених...», «Зимовий етюд»	Ідея гуманізму, людяності, бережливого ставлення до природи. Незбагненна краса світу, патріотичні почуття, передані словом. Багатозначність і змістова глибина художніх образів («Зимовий етюд»).
Василь ГОЛОБОРОДЬКО. «З дитинства: дощ» («Я уплетений...»), «Наша мова», «Теплі слова»	Самобутня постать поета в українській літературі. Наскрізний патріотизм, філософічність, фольклорна основа його поезій, народознавчі аспекти. Оригінальності простота висловлення глибоких почуттів, важливих думок. Теорія літератури: вільний вірш, верлібр.
НАЦІОНАЛЬНА ДРАМА Іван КАРПЕНКО-КАРИЙ	Короткі відомості про життя і творчість видатного українського драматурга. Трагікомедія «Сто тисяч» – класичний взірць українського «театру корифеїв». Проблема влади грошей, бездуховності людини, засліпленої прагненням до наживи. Засоби сатиричного змалювання. Теорія літератури: драматичний твір (поглиблено), комедія, трагікомедія.
З УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ Михайло КОЦЮБИНСЬКИЙ. «Дорогою ціною»	Коротко про письменника. Пригодницький, романтичний сюжет повісті. Вічний тип шукача правди. Проблема волі людини та можливостей її здобуття. Втеча Остапа й Соломії з кріпацької неволі – протест проти будь-якого насильства над людиною. Кохання Остапа й Соломії як центральний мотив у творі. Його непереможна сила, що рухає вчинками, поведінкою, вибором героїв. Час і вічність у повісті, символічні образи. Романтичність, мужність і сила волі української жінки Соломії.
Олександр ДОВЖЕНКО. «Ніч перед боєм»	Видатний український кінорежисер і письменник. Його оповідання про один із періодів Другої світової війни. «Ніч перед боєм» – твір про героїзм, самовідданість, патріотичні почуття українців. Образи діда Платона і діда Савки. Їхній моральний урок для солдатів.
Ніна БІЧУЯ. «Шпага Славка Беркути»	Повість про школу й проблеми дорослішання, про роль батьків у вихованні дітей. Образи Славка Беркути, Юлька Ващука, Стефка Вуса та Лілі Теслюк. «Максимальне навантаження» як вияв моральності та відповідальності в житті. Проблема особистості в сучасному світі. Особливості композиції твору.
Володимир Дрозд. «Білий кінь Шептало»	Проблема свободи і неволі, особистості й натовпу, дійсності та мрії, людини в суспільстві, її знеосіблення.
Юрій Винничук. «Місце для дракона»	Повість-казка про сучасний світ, у якому й досі живуть «драконячі закони». Парадокс: дракон Грицько – поет і християнин. Проблематика твору: роздуми про добро і зло, вірність і зраду, доцільність самопожертви.
УКРАЇНСЬКИЙ ГУМОР Валентин ЧЕМЕРИС. «Вітька + Галя, або Повесть про перше кохання»	Гумористична повість про життя і пригоди школярів із села Великі Чаплі: дружбу і перше кохання, вірність і перший поцілунок, дуель і перше побачення. Дитячі проблеми в дорослому житті, передані засобами гумору.
ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ	Ознайомлення із творами письменників-земляків.

Українська література (9 клас)

Теми для самостійного опрацювання:

ВСТУП	Роль і місце літератури в житті нації. Розвиток літератури. Творча індивідуальність митця.
Родинно-побутові пісні	«Місяць на небі, зіроньки сяють...», «Цвіте терен, цвіте терен...», «Сонце низенько...», «Ой під вишнею, під черешнею...» Процес виникнення фольклору. Багатство і розмаїття українського фольклору. Види родинно-побутових пісень (про кохання, про сімейне життя, жартівливі). Культ романтизованих почуттів, традиційна символіка.
Українські народні балади	«Ой легіла стріла», «Ой на горі вогонь горить». Тематичні та стильові особливості, сюжет, герої українських балад. Класифікація балад. Теорія літератури: народна пісня (поглиблено), балада.
ДАВНЯ ЛІТЕРАТУРА Українська середньовічна література XI–XV ст.	Розвиток писемності після хрещення Русі-України (988 р.). Найдавніші рукописні книги Київської Русі (Остромирове Євангеліє, Ізборник Святослава) (оглядово). Перекладна література Біблія (фрагменти). Легенди: про Вавилонську вежу, про Мойсея. Притча про блудного сина. Біблія як Святе Письмо й художній текст. Українські переклади Біблії (П. Куліш, І. Пулюй, І. Нечуй-Левицький, І. Огієнко, І. Хоменко). Використання біблійних тем, сюжетів, мотивів, образів у зарубіжній та українській літературах. Теорія літератури: притча (повторення й поглиблення).
Пам'ятки оригінальної літератури княжої Русі-України	Літописи як історико-художні твори. «Повість минулих літ». «Поученіє Володимира Мономаха», Києво-Печерський патерик (оглядово). «Слово о полку Ігоревім» — давньоруська пам'ятка, перлина українського ліро-епосу. Історична основа твору. Переклади й переспіви його в XIX–XX ст. Питання авторства. Особливості композиції та стилістичних засобів. Образи руських князів у творі. Наскрізна ідея патріотизму. Символічно-міфологічні образи та їхнє значення. Фольклорні мотиви. Роль пейзажу в розгортанні сюжету. Поетичність образу Ярославни. Теорія літератури: літописи (повторення), ліро-епіка.
Українська література доби Ренесансу і доби Бароко. Григорій СКОВОРОДА. «Бджола та Шершень», «Всякому місту – звичай і права...», «De libertate» (зі збірки «Сад Божественних пісень»)	Розвиток книгодрукування. Перші друковані книги в Україні. Іван Вишенський, Іван Величковський, Семен Климовський – видатні діячі української культури (оглядово). Історико-мемуарна проза. Загальні відомості про козацькі літописи (Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка) та «Історію русів». Вертеп як вид лялькового театрального дійства (оглядово). Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. Його християнські морально-етичні ідеали. Біблійна основа творчості Г. Сковороди та його вчення про самопізнання і «сродну (споріднену) працю». Проповідь житейської невибагливості, пошуку гармонії з собою і світом. Повчальний характер і художні особливості збірки «Байки Харківські». Теорія літератури: Ренесанс, Бароко.
НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА Іван КОТЛЯРЕВСЬКИЙ. «Енеїда», «Наталка	Суспільно-історичні, культурні обставини. Літературний процес кінця XVIII ст. – першої половини XIX ст. Розвиток фольклористики, етнографії. Основні художні напрями (бароко, класицизм, романтизм, реалізм тощо). Визначні українські письменники.

Полтавка»	<p>Творчість І. Котляревського – новий етап у розвитку національного самоусвідомлення. Драматург і театральний діяч. Історія появи «Енеїди». Національний колорит, зображення життя всіх верств суспільства, алюзії на українську історію в поемі. Бурлескний гумор, народна українська мова. Ствердження народної моралі (картини пекла). Соціально-побутова драма «Наталка Полтавка» – перший твір нової української драматургії. Колоритні образи твору. Образ Наталки як уособлення кращих рис української жінки. Сценічне життя твору.</p> <p>Теорія літератури: травестія, пародія, бурлеск, алюзія.</p>
Григорій КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО. «Маруся»	<p>Батько української прози, один із перших у Європі «творців людової повісті» (І. Франко). Гуманізм та християнські ідеали, етнографічне тло творів. «Маруся» – перша україномовна повість нової української літератури, приклад прози із виразними рисами сентименталізму. Художнє розкриття письменником традиційних народних моральних уявлень. Утілення морального й естетичного ідеалів в образі головної героїні твору. П. Куліш про Г. Квітку.</p>
Петро ГУЛАК-АРТЕМОВСЬКИЙ. Балада «Рибалка» Євген ГРЕБІНКА. Вірш «Човен»	<p>Вічна тема кохання. Засоби романтичного зображення. Фольклорна основа твору. Образ небезпечної морської плавання як уособлення життєвого шляху людини. Пісенна (романсова) лірика поета українською та російською мовами («Ні, мамо, не можна нелюба любити», «Чёрные очи» та ін.).</p> <p>Теорія літератури: романтизм, романс.</p>
Микола ГОГОЛЬ. «Тарас Бульба» (переклад М.Садовського і М. Рильського, за ред. І. Малковича)	<p>Творчість М. Гоголя, уродженця України, місце його творчості на порубіжжі культур двох народів. Вираження глибини національного духу у творах прозаїка та драматурга, українська історія та фольклор як їх джерело. Повість «Тарас Бульба». Сюжет твору. Внутрішній епічний розмах твору; піднесено-героїчний образ головного героя. Колізія морального й національно-культурного вибору в образах синів Тараса Бульби. Вплив творчості М. Гоголя на розвиток українського письменства.</p>
Тарас ШЕВЧЕНКО. «До Основ'яненка»	<p>Геніальний поет, мислитель, пророк національного відродження в Україні. Рання творчість. Перші поетичні твори баладного та елегійного жанрів («Причинна», «Думи мої...»). Оглядове вивчення історичної теми у творчості Кобзаря («Іван Підкова», «Тарасова ніч», «Гайдамаки»). Вісь неперервності історичного часу.</p> <p>Теорія літератури: послання.</p>
Тарас ШЕВЧЕНКО. «Сон» («У всякого своя доля...»)	<p>Національна проблематика періоду «Трьох літ». Поема («комедія») «Сон» і тогочасна суспільно-політична дійсність. Композиційний прийом «сну», його роль для розширення можливостей поетичного зображення. Протистояння імперського режиму і вільнодумної, національно свідомої особистості. Сатиричний характер поеми.</p> <p>Теорія літератури: гротеск, контраст, умовність.</p>
Тарас ШЕВЧЕНКО. «Кавказ»	<p>Пристрасний відгук на тогочасну загарбницьку імперську політику. Продовження теми національно-визвольної боротьби. Узагальнена ідея поеми — неприйняття насильства, поневолення людей, осуд загарбницьких воєн.</p>
Тарас ШЕВЧЕНКО. «І мертвим, і живим, і ненарожденим...»	<p>Продовження теми «землячків» у посланні. Викриття конформізму значної частини української еліти. Засудження комплексу меншовартості, національного безпам'ятства та</p>

	байдужості до рідної мови. Критичний перегляд національної історії задля перспективи її кращого майбутнього. Настроєві інтонації твору (суперечка, пересторога, погроза, заклик тощо).
Тема жіночої долі Тарас ШЕВЧЕНКО. «Катерина», «Наймичка», «У наших раї на землі...»	«Вічна» тема матері й сина. Еволюція жіночого образу у творах Т. Шевченка. Різні типи втілення теми жіночої долі: романтичний («Катерина»), реалістично- побутовий («Наймичка»). Трагедія жінки-матері, боротьба за своє материнство, жорстокість народної моралі («У наших раї на землі...»). Наскрізний ліризм творів Т. Шевченка про жіночу долю. Лірика Т. Шевченка періоду арешту й заслання і після повернення з нього. «Доля», «Росли укупочці, зросли...» . Риси автобіографізму в образі ліричного героя. Ностальгія за ідилією родинного життя, висока
Біблія в житті Т. Шевченка	Світле пророцтво поета («Ісаїя. Глава 35»). Художня інтерпретація творів із Книги псалмів, риси її національної своєрідності у Т. Шевченка. Глибока смута пророка занепадом моральності, несправедливими діями «сильних світу», пригнічення люду новими, внутрішніми «ворогами». Біблійні реалії в текстах творів. Теорія літератури: псалом
Пантелеймон КУЛІШ. «Чорна рада»	П.Куліш – відомий письменник, перший український професійний літературний критик, перекладач («Біблія», твори В. Шекспіра, Дж. Байрона, Ф. Шиллера), автор підручників для школи, українського правопису («кулішівка»). Вплив на П. Куліша ідей європейського просвітництва: «Українець у Європі, європеець в Україні». Романтична основа світогляду. Ентузіазм і жертвовність П. Куліша у громадській та культурницькій роботі на шляху духовного відродження і культурного збагачення нації. «Чорна рада» – перший україномовний історичний роман-хроніка. Походження його назви. Історична основа й авторська уява, романтичність стилю. Динамічний інтригуючий сюжет. Непросте життя та романтичні пригоди головних героїв. Загальнолюдські риси ініціативності, працьовитості, лицарства, благородства, вірності почуттю та обов’язку. Оцінка роману Т. Шевченком. Теорія літератури: роман, роман-хроніка, історичний роман.
Марко ВОВЧОК (Марія Олександрівна Вілінська). «Інститутка»	Життя і творча діяльність. Марко Вовчок як перекладач (Ж. Верна, Г. К. Андерсена, А. Е. Брема). «Народні оповідання»; продовження теми народного життя в повісті «Інститутка». Антилюдяна суть кріпосництва та солдатчини. Образи персонажів — людей із народу та панночки. Авторська позиція у творі. Теорія літератури: реалізм.
ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ	Ознайомлення із творами письменників-земляків.

Для вивчення напам'ять

- Маруся Чурай «Засвіт встали козаченьки»
- Поезія Т. Шевченка (на вибір з програми 8 класу)
- Леся Українка "Хотіла б я піснею стати..."
- В. Сосюра "Любіть Україну"
- Вивчити 1 на вибір: Василь Герасим'юк («Чоловічий танець»), Іван Малкович («Із янголом на плечі», «З нічних молитов»), Анатолій Мойсієнко («Жовтень жовті жолуді»), Ігор Павлюк («Дівчинка»), Галина Кирпа («Мій ангел такий маленький...», «Коли до вас темної ночі...»).
- Вивчити 1 баладу або пісню на вибір: «Місяць на небі, зіроньки сяють». «Цвіте терен, цвіте терен», «Сонце низенько», «Ой під вишнею, під черешнею». «Ой летіла стріла», «Ой на горі вогонь горить»
- «Всякому місту – звичай і права» Г.Сковорода
- Вивчити напам'ять фрагмент (на вибір) Т.Г.Шевченко поема «Сон»
- Вивчити напам'ять фрагмент (на вибір) Т.Г.Шевченко «І мертвим, і живим, і ненарожденним...»
- «Доля» Т.Г.Шевченко